

Jarosław Sokołowski

Doktorat ks. Bogusława Trzeciaka

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 49/3-4, 299-303

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sób następujący: najpierw przedstawił on obecny stan prawny, później poszukiwał przyczyn, które doprowadziły do takiego, a nie innego unormowania zagadnienia.

W swojej pracy Autor zastosował metodę naukową, która jest czworakiego rodzaju. Tam, gdzie przedstawiał on normy i wyjaśniał pojęcia, stosował metodę opisową. Trzeba jednak przyznać, iż ze względu na ilość dyskusji występujących często już przy kwestiach podstawowych, przy opisach posługiwał się on metodą analityczną. Analiza ma zastosowanie wszędzie tam, gdzie występują różnice zdań. Jednocześnie w całości pracy tam, gdzie sięgał on do źródeł, korzystał także z metody historycznej. Z kolei w trzecim i w czwartym rozdziale należy powiedzieć, że korzystał on z metody syntetycznej, ponieważ oba te rozdziały są połączeniem ze sobą zagadnień omawianych na początku.

W zakończeniu rozprawy Autor przedstawił umotywowane wnioski będące wynikiem jego rozważań nad problematyką instytucji uzupełnienia upoważnienia do asystowania przy zawieraniu małżeństwa. Zakończenie pozwala czytelnikowi lepiej zrozumieć potrzeby opracowania podjętego tematu.

Obaj recenzenci ocenili dysertację ks. Dariusza Czupryńskiego jako odpowiadającą wymogom stawianym rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Zaznaczyli, że Autor dobrze zrealizował swe zamierzenia badawcze, wykazując dużą wnikliwość i zaangażowanie w opracowanie tematu. Rozprawa stanowi liczący się wkład jej Autora do rozwoju badań nad kościelnym prawem małżeńskim.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała ks. Dariuszowi Czupryńskiemu stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Ks. Jarosław Sokółowski

DOKTORAT KS. BOGUSŁAWA TRZECIAKA

Dnia 13 czerwca 2006 r. na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej ks. mgra Bogusława Trzeciaka, absolwenta wymienionego wyżej Wydziału, kapłana Księży Jezuitów.

Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *Klauzule odsyłające w obowiązujących konkordatach z Hiszpanią i z Polską*. Praca doktorska została napisana

na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Józefa Krukowskiego. Recenzentami rozprawy byli: ks. bp prof. PAT dr hab. Tadeusz Pierson oraz ks. prof. UKSW dr hab. Józef Wroceński.

Regulacje stosunków między państwem i Kościołem można zaliczyć do tych dziedzin prawa, które pod wpływem wielu czynników ewoluowały wyraźnie na przestrzeni kolejnych lat. Dynamika w stosunkach wyznaniowych związana z pojawieniem się społeczeństwa demokratycznego, liberalnego, prowadziła od historycznej konieczności realizowania interesów władzy politycznej lub religijnej, do sprawiedliwego i skutecznego sposobu porozumiewania się dwóch równoprawnych wspólnot. W regulacjach relacji prawnych państwa i Kościoła katolickiego występują współcześnie następujące metody: 1) regulacji wyłącznie jednostronnej, 2) umów dwustronnych, lub 3) porządku mieszanego, całościowego którym powstaje system regulacji umowy dwustronnej z klauzulami odsyłającymi do prawa stanowionego przez Strony jednostronnie lub w drodze wspólnego porozumienia. Decyzja o użyciu tych formuł wynika z woli współpracy między równorzędnymi podmiotami życia publicznego, decydującymi się na nawiązanie stosunków formalno-prawnych.

Zmiany w doktrynie Kościoła katolickiego dokonane na Soborze Watykańskim II dotknęły również jego relacji prawnych z państwami. Wielu obserwatorów tych zdarzeń głosiło opinię o zbliżającym się o końcu epoki konkordatowej. Opinia ta okazała się jednak nie trafna, ponieważ na przestrzeni późniejszych lat nastąpiło pewnego rodzaju odrodzenie umów konkordatowych.

Pod względem treści zasadnicze zmiany w konkordatach posoborowych dotyczą odejścia od przywilejów udzielanych sobie wzajemnie przez władze publiczne kościelne i państwowe, i rezygnacji z partykularnych gwarancji między instytucjami. Przedmiotem umów stały się natomiast uniwersalne gwarancje wolności religijnej w wymiarze indywidualnym i wspólnotowym. W konkordatowych gwarancjach wolnościowych, podobnie jak w innych standartowych wielostronnych umowach prawa międzynarodowego i aktach normatywnych współczesnych państw, znalazły się odniesienia do wspólnych założeń aksjologicznych i zasad konstytucyjnych, formułowane w preambułach lub w rozwiązaniach normatywnych.

Konkordaty posoborowe zmieniły się pod względem formy, bo podczas gdy przed Soborem obowiązywały w nich normy konkretne, to współcześnie możliwe są klauzule odsyłające do norm wewnętrznych danego państwa lub prawa kanonicznego, bądź do przyszłych wspólnych porozumień między Stolicą Apostolską i najwyższymi organami władzy państwowej lub na poziomie niższym przez władze lokalne danego państwa i konferencje biskupów. O wyborze konkretnej formuły prawnej decydują układające się Strony, umieszczając odpowiednią dyspozycję w postaci klauzuli odsyłającej. Przez zastosowanie takich narzędzi prawnych reali-

zuje się demokratyzacja systemu prawa do którego włączone zostają różne wspólnoty z ich odrębnymi, ale pełnoprawnymi sposobami organizowania się. Jest to nie tylko wyraz unowocześnienia instytucji państwowych i prawa, ale również dążenie do uzyskania większej skuteczności rozwiązań prawnych. Regulacje wyznaniowe w postaci konkordatu zawierane między suwerennymi organami władzy mają gwarantować ochronę wymiaru indywidualnego, wspólnotowego i instytucjonalnego wolności religijnej w zakresie bardzo konkretnych zagadnień. Za pośrednictwem dostępnych instrumentów prawnych zmierza się do sformułowania systemu skutecznego, elastycznego, przewidywalnego i przyjaznego obywatelom wierzącym.

Instrument prawny klauzul odsyłających, chociaż zastosowanie go nie ma zbyt długiej tradycji, stał się już standardowym środkiem stosowanym w konkordatach współczesnych. Czas, który upłynął od rozpoczęcia konkretnych realizacji wystarcza na dokonanie krytycznej analizy zakresu i wykorzystania dostępnych rozwiązań, umożliwia próbę oceny ich skuteczności. Autor stawia pytanie czy zmiana w konstrukcji konkordatów rzeczywiście sprzyja względom pragmatycznym? Dla udzielenia wiarygodnych odpowiedzi w tym zakresie niezbędne jest przeprowadzenie przez Autora analizy miarodajnego materiału. Jednak trzeba pamiętać, że to nie wynik drobiazgowych negocjacji Stron danej umowy międzynarodowej w postaci formalnych przepisów, ale stopień osiągniętej dzięki ich wykorzystaniu stabilizacji będzie oznaczał sukces.

Badania dokonane przez Autora zostały przeprowadzone na podstawie konkordatów posoborowych zawartych przez Stolicę Apostolską z Hiszpanią i z Polską. Autor stawia pytanie dlaczego te właśnie umowy, spośród ponad czterdziestu innych posiadających nową posoborową formułę zostały wybrane do analizy? Autor szukając odpowiedzi swoją decyzję opiera na argumentach natury prawnej i społeczno-politycznej. Obok wspólnych celów, a więc przemian ustrojowych od reżimu totalitarnego do demokratycznego państwa, można mówić o zasadniczo odmiennych punktach wyjścia państwa wyznaniowego w Hiszpanii i ateistycznego państwa świeckiego w Polsce. Zdążając do zapewnienia stabilizacji i jak najwyższego poziomu pewności prawnej na drodze konkordatowej, Strony przyjęły różne metody regulacji wzajemnych stosunków, a więc kilku umów parcjalnych w Hiszpanii i jednej umowy całościowej w Polsce. Analiza porównawcza takich elementów według Autora pomoże ocenić, czy zastosowanie systemu klauzul odsyłających w którymś z kontekstów prawnych doprowadziło do efektywnej realizacji zakładanych celów.

Do analizy wspomnianych zagadnień Autor posłużył się metodą kompleksową. Zasadniczo jest to metoda dogmatyczno-prawna, ułatwiająca najpierw klasyfikację i analizę norm zawartych w przepisach prawnych, ale Autor posługuje się również metodą polityczno-prawną dla opisanego efektywności zastosowanych narzędzi.

dzi. Pomocniczo stosuje on także metodę historyczno-prawną, która ułatwia zrozumienie genezy powstających rozwiązań prawnych.

Praca jest oparta na analizie bogatego materiału źródłowego i literatury przedmiotu. W materiale źródłowym znajdują się: konstytucja Hiszpanii z 1978 r. i konstytucja RP z 1997 r., wielostronna umowa międzynarodowa o zasięgu uniwersalnym, *Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z 23.05.1969 r.*, dwustronne umowy międzynarodowe zawarte przez Stolicę Apostolską z Hiszpanią: *Układ między Stolicą Apostolską i Państwem hiszpańskim z 28.07.1976 r.*, *Układ między Stolicą Apostolską i Państwem hiszpańskim dotyczący kwestii prawnych z 3.01.1979 r.*, *Układ między Stolicą Apostolską i Państwem hiszpańskim dotyczący nauczania i kwestii kulturalnych z 3.01.1979 r.*, *Układ między Stolicą Apostolską i Państwem hiszpańskim dotyczący opieki religijnej w siłach zbrojnych oraz służby wojskowej duchownych i zakonników z 3.01.1979 r.*, *Układ między Stolicą Apostolską i Państwem hiszpańskim dotyczący kwestii ekonomicznych z 3.01.1979 r.*, oraz dwustronna umowa między Stolicą Apostolską a Polską, czyli *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z 28.07.1993 r.*, a także ustawy i inne akty wykonawcze.

Literatura przedmiotu obejmuje publikacje dotyczące prawa konkordatowego i prawa wyznaniowego. Dla potrzeb niniejszego opracowania Autor uwzględnił zarówno opracowania w języku polskim, jak i w języku hiszpańskim.

Przedłożona Radzie Wydziału praca doktorska zawiera: spis treści, wykaz skrótów, wstęp, trzy rozdziały merytoryczne, zakończenie oraz bibliografię. Ujęcie dysertacji w ramy trzech rozdziałów umożliwiło Autorowi swobodę poruszania się wśród podejmowanych kwestii oraz pozwoliło w sposób wyczerpujący przedstawić rozległość i złożoność problematyki.

Praca została podzielona na trzy rozdziały według kryteriów merytorycznych. W pierwszym rozdziale pt. *Pojęcie konkordatu jako instrumentu regulacji stosunków między Państwem i Kościołem* Autor wyjaśnia pojęcia, najpierw samego konkordatu jako standardowego instrumentu regulacji stosunków między państwem i Kościołem, i podkreśla charakterystykę traktatową w zakresie zgodności samego układu i poszczególnych jego rozwiązań, w tym klauzul odsyłających z innymi konwencjami i umowami międzynarodowymi.

W kolejnych rozdziałach, czyli drugim pt. *Klauzule odsyłające w konkordatach hiszpańskich zawartych w latach 1976-1979* oraz trzecim pt. *Klauzule odsyłające w konkordacie polskim z 1993 r.* Autor rozpatruje wybrane przykłady umów konkordatowych między państwem i Kościołem w kontekście formułowania się ich przepisów, zwłaszcza pod kątem wyboru i potraktowania poszczególnych zagadnień materialnych przez Strony. W każdej z tych części rozpatruje on rozwiązania praktyczne, tak pod względem formalnym (struktura i rodzaj), jak i materialnym

(zawartość merytoryczna); znajduje też miejsce dla wyprowadzanych w sposób właściwy wniosków, choć ograniczonych w tej części do każdego z państw.

Autor w zamykającym zestawieniu, czyli w zakończeniu porównuje wyniki i na ich podstawie dokonuje ostatecznych rozstrzygnięć, dotyczących oceny wartości i słuszności zastosowanych we wskazanych ww. umowach międzynarodowych instrumentów odsyłających.

W niniejszym opracowaniu Autor nie uwzględnił hiszpańskiego układu ze Stolicą Apostolską zawartego w roku 1994, gdyż dotyczył on spraw spoza terytorium tego państwa i nie zawierał klauzul odsyłających. Stan prawny układów i aktów wykonawczych będących przedmiotem niniejszych badań zamyka się z dniem 31.12.2004 r.

Obaj recenzenci ocenili dysertację ks. Bogusława Trzeciaka jako odpowiadającą wymogom stawianym rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Zaznaczyli, że Autor dobrze zrealizował swe zamierzenia badawcze, wykazując dużą wnikliwość i zaangażowanie w opracowanie tematu. Rozprawa stanowi liczący się wkład jej Autora do rozwoju badań nad kościelnym prawem konkordatowym.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała ks. Bogusławowi Trzeciakowi stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Ks. Jarosław Sokołowski

DOKTORAT URSZULI NOWICKIEJ

Dnia 20 czerwca 2006 r. na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej pani mgr Urszuli Nowickiej, absolwentki wyżej wymienionego Wydziału. Doktorantka przedłożyła Radzie Wydziału rozprawę pt. *„Szafarz sakramentu małżeństwa. Studium historyczno-prawne”*. Praca doktorska została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Henryka Stawniaka. Recenzentami rozprawy byli: ks. prof. dr hab. Edward Górecki (PWT – Wrocław) oraz ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski (UKSW).

Kwestia szafarza sakramentu małżeństwa jest dziedziną złożoną, ponieważ chodzi o dwie tradycje w jednym Kościele katolickim. Istotne znaczenie ma ukazanie tych okoliczności, które zdecydowały w przeszłości o ich inności ewolucyj-